

Такризи

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Гулов Амридин Абдуалиевич дар мавзуи: «Синтез дар асоси ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии глитсерин бо фуллерен C₆₀», барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои химия аз рӯи ихтисоси 02.00.03- Химияи органикӣ

Кори ба тақриз пешниҳод шуда ба масъалаҳои химияи органикии синтетикӣ бахшида шудааст. Ақтуалӣ будани кор вобаста ба коркарди усулҳои оптималии бадаст овардани синфҳои нави химияи органикӣ ва дар асоси маҳсули реаксияи пайвастшавии ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии глитсерин бо фуллерен C₆₀ бахшида шудааст.

Реаксияҳои боҳамтаъсиркунии фуллерен C₆₀ бо спиртҳо, фенолҳо, кислотаҳои карбонӣ ва дигар ҳосилаҳои функционалии алифатӣ ва ароматии карбогидрогенҳо омӯхта шудааст. Бештари ин пайвастаҳо истифодаи худро дар тибби амалӣ ба сифати маводи доруворӣ, ки хосияти зиддиилтиҳобӣ, аналгетикӣ ва ғайра доранд, пайдо намудаанд.

Аз ин лиҳоз, синтез ва омӯзиши реаксияи пайвастшавии ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии глитсерин бо фуллерен C₆₀ аз аҳамият ҳолӣ набуда, эҳтимолияти амалӣ ва назариявӣ доранд.

Ҷангоми иҷро намудани корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ муаллифи кор Гулов А.А. дар байни ҳосилаҳои нави глитсерини ҳосилкардашуда, ки аз боқимондаҳои аминокислотаҳо, пептидҳо ва фуллерен C₆₀ иборатанд, хосиятҳои бештари номаълумро дар шакли фаъолнокии биологӣ ошкор карда аст.

Бинобар ин ҳал намудани ин масъалаҳо аз ҷониби муаллифи кор, саҳми муайян гузоштан дар пешрафти химияи органикӣ, биохимия ва фарматсевтӣ «сохти химиявӣ-хосиятҳои моддаҳо» ба шумор меравад.

Мақсади таҳқиқоти кори диссертатсионии номзиди пешниҳодшуда ин кор карда баромадан ва такмил додани усулҳои синтези ҳосилаҳои нави глитсерин, ки дар молекулаҳои боқимондаҳои аминокислотаҳо, пептидҳо ва фуллерен C₆₀ пайваст карда шудаанд, инчунин мубаддалшавии химиявӣ ва таҳқиқ намудани хосиятҳои физикӣ-химиявӣ ва биологии маҳсулотҳои нави ҳосилкардашуда мебошад.

Дар муқаддима муҳимияти мавзуи диссертатсия, дараҷаи омӯзиши он, объект, предмети таҳқиқот ва ҳадафу вазифаҳо асоснок карда шуда, мақсади кор, масъалаҳои он ва мушкилотҳои таҳқиқот оварда шудааст. Инчунин навоариҳои кори илмӣ ва аҳамияти амалии натиҷаҳо, мавқеъҳои дифоъшаванда инъикос гардида, конференсияҳои илмӣ, ки дар онҳо маводи диссертатсия баррасӣ ва ташхис шудааст, номбар гардидааст.

Дар боби аввал маълумот ва таҳлили адабиёти мавҷуда оид ба мавзуи кор оварда шуда, ҳосиятҳои химиявии глитсерин ва ҳосилаҳои он, инчунин аминокислотаҳо, пептидҳо ва фуллерен C_{60} , дарҷ ёфтааст. Ғайр аз ин соҳаҳои дар амал истифодабарии ҳосилаҳои глитсерин ва фуллерен C_{60} нишон дода шудааст. Муайян карда шудааст, ки маълумот оид ба синтез ва омӯзиши реаксияи боҳамтаъсиркунии ҳосилаҳои глитсеринии аминокислотагӣ-пептидӣ бо фуллерен C_{60} , инчунин таҳқиқи ҳосиятҳои физикӣ-химиявӣ ва биологии онҳо вучуд надорад. Дар асоси таҳлили адабиёти илмӣ хулоса бароварда шуда, интиҳоби мавзуи кор асоснок карда шудааст.

Боби дуюм қисми эксперименталӣ буда, методи синтези якқатор ҳосилаҳои глитсеринии аминокислотагӣ-пептидӣ: эпихлоргидрин α -монохлоргидрини глитсерин, α,γ -дихлоргидрини глитсерин бо фуллерен C_{60} мавриди омӯзиш қарор гирифта, ҳосилаҳои нави онҳо синтез карда шуданд. Муқаррар карда шудааст, ки раванди синтез дар муҳити ҳалқунандаҳои органикӣ: бензол, бромбензол, диметилформаид, диметилсулфоксид ва толуол равон гузашта, дар ин шароитҳо баромади 43-51 %-и маҳсули мақсаднокро ба даст овардан муяссар мегардад. Сохт, таркиб ва тозагии онҳо бо усули таҳлили элементӣ, спектрҳои ИС, массавӣ, РМЯ ва хроматографияи маҳинқабат тасдиқ карда шуда, мавриди омӯзиш қарор гирифта шуданд.

Боби сеюм муҳокимаи натиҷаҳои илмӣ буда, тарзи таҳқиқ ва синтези якқатор ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии глитсерин аз ҳисоби гурӯҳи аминӣ гузаронида шудааст. Сохт, таркиб ва тозагии онҳо бо усули таҳлили элементӣ, спектрҳои ИС, Масс., РМЯ ва хроматографияи маҳинқабат тасдиқ карда шуда, мавриди омӯзиш қарор гирифта шудааст. Таъсири мутақобили боқимондаҳои аминокислотагӣ ва пептидии пропан-2-олҳо ва пропан-1,2-диолҳо бо фуллерен C_{60} мавриди омӯзиш қарор гирифта, роҳҳои коркарди синтези ҳосилаҳои нави глитсеринӣ дорои боқимондаи фуллерен C_{60} амалӣ карда шудаанд. Муқаррар карда шудааст, ки ҳосилаҳои нави фуллерен C_{60} -ро тавассути боқимондаҳои аминокислотагӣ ва пептидии пропан-2-олҳо ва пропан-1,2-диолҳо ба даст овардан имконпазир аст. Ғайр аз ин дар бобби сеюм ҷустуҷӯи роҳҳои дар амал истифодаи пайвастиҳои синтезкардашуда мавриди омӯзиш қарор гирифта, муқаррар карда шудааст, ки баъзе аз ин пайвастиҳо дорои хусусияти фаъолнокии биологӣ аз ҷумла таъсири афзоиштанзимкунандаро зоҳир мекунанд.

Муҳтавои асосии диссертатсия дар ҳаҷми 26 мақолаҳои илмӣ ва фишурдаи мақолаҳо нашр шуда, моҳияти асосии диссертатсияро ифода менамоянд. Аз ин шумора 5 мақола дар маҷалаҳои тақризшавандаи

Комиссияи Олии аттестатсионии назди Президенти ҶТ ва ҚОА назди Вазорати маориф ва илми Федератсияи Россия ва 21 фишурдаи мақолаҳо дар маводи конференсияҳои байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ нашр гардиданд.

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Диссертатсия дар ҳаҷми 134 саҳифаи чопи компютерӣ иборат буда, аз муқаддима ва 3 боб, шарҳи адабиёт, қисми таҷрибавӣ, баррасии натиҷаҳои эксперименталӣ, хулосаҳои асосии қор, теъдоди адабиёти истифодашуда, ки аз 128 номгӯйро дар бар мегирад, таркиб ёфтааст. Диссертатсия аз 15 расм, 36 нақшаи реаксия ва 16 ҷадвал иборат аст.

Саҳми шахсии диссертант. муҳаққиқ экспериментҳои химиявии дар диссертатсия тасвиршударо мустақилона иҷро намуда, пайвастаҳои ниҳоиро ҷудо ва тоза намудааст. Сохти моддаҳои ҳосилкардашударо бо ёрии усулҳои физикӣ-химиявӣ таҳлил ва муайян карда, натиҷаҳои бадастомадаро қорқард ва шарҳ дода, натиҷаи таҳқиқро дар конференсияҳои байналмилалӣ, ҷумҳуриявӣ ва донишгоҳӣ амалӣ намуда, оид ба тайёр кардани нашрияҳо қорҳои зиёдеро ба анҷом расонидааст.

Хулоса, диссертатсия ва адабиёти истифодашуда (дар маҷмӯъ 128 номгӯй) ба талаботи қори илмӣ ҷавобгӯ буда автореферати диссертатсия бо маводи чопӣ ба қори илмии анҷомёфта мувофиқат мекунад.

Дар диссертатсия баъзе норасогихо ва қостагихо ба назар расид. Аз ҷумла:

1. Дар диссертатсия ва автореферат ҷо ҷо ғалатҳои имлоӣ ва услубӣ ба назар мерасанд.

2. Спектри массавӣ ва РМЯ-и баъзе пайвастаҳои синтезкардаи муаллифи диссертатсия ягон-ягон интерпретатсия қарда шудааст, хуб мешуд, ки натиҷаи интерпретатсияи онҳоро дар қисми эксперименталии қор ҷой мекард.

3. Муаллиф дар қори диссертатсионии худ шумораи зиёди спектрҳои инфрасурх ИС-, Массавӣ, ва РМЯ овардааст, ки баъзеашон ба замимаҳои илова қарда мешуданд, сатҳи илмии қори диссертатсионӣ боз ҳам беҳтар мешуд.

4. Дар қори диссертатсионӣ нишон дода шудааст, ки реаксияи пайвастшавии ба молекулаи фуллерен C_{60} аз ҳисоби бандҳои дучандаи ҳалқаи бензолии он меғузарад. Вале дар ҳалқаи бензол ин гуна пайвастшави вучуд надорад. Бинобар ҳамин, муаллифи қор ин механизро ба тавре қушод ва вазе пешниҳод мекард, ин ҳамчун навгонии диссертатсияро тақозо мекард.

5. Дар диссертатсия, пайвастаҳои синтезкардаи муаллиф дар ҷадвалҳо хуб нишон дода шудааст, аммо оид ба ҳар як пайвастаи синтезкарда рақамғузори мекард, беҳтар ва хубтар мешуд.

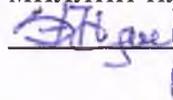
Кори диссертатсионӣ дар мавзуи «Синтез дар асоси ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептиди глитсерин бо фуллерен C₆₀», ки аз тарафи диссертант Гулов Амридин Абдуалиевич иҷро шудааст, ҳаҷман, мазмунан ва аҳамияти амалии натиҷаҳои таҷрибавиаш ба талаботҳои рисолаҳои номзадӣ пурра мувофиқат мекунад. Ӯ мустақилона масъалаҳои илмӣ-таҳқиқотӣ ва амалиро иҷро карда, қобилияти хуби таҳқиқотчигӣ ўро водор намудааст, ки аз уҳдаи иҷрои чунин кори диссертатсионии мураккаб ва фарогири дар наздаш гузошташуда бо сарбаландӣ барояд.

Қайд кардан зарур аст, ки саволҳо ва мулоҳизаҳои пайдошуда қимати диссертатсияи номзадиро коста намекунанд. Аз ҷиҳати ҳаҷми таҳқиқоти васеи иҷрокардашуда ва хулосаҳои баровардашуда диссертатсияи номзоди Гулов Амридин Абдуалиевич ба меъёр ва талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон комилан ҷавобгӯ мебошад.

Муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои химия аз рӯи ихтисоси 02.00.03- Химияи органикӣ мебошад.

Муқарризи расмӣ:

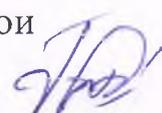
Пулатов Э.Х.- доктори илмҳои химия, сарҳодими илмии лабораторияи «Синтези органики»-и Институти химияи ба номи В.И. Никитини Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон (АМИТ).

 «18» 04 соли 2023

(Ихтисос 02.00.03- Химияи органикӣ)

Суроға: 734063, ш. Душанбе, кӯчаи Айни 299/2. Институт химияи ба номи В.И. Никитини АМИТ. Рақами телефон: (+992) 907851676. E-mail: Pulod510@mail.ru

Имзои д.и.х. Э.Х. Пулатов –ро тасдиқ мекунам:
Мудирӣ аз ҷиҳати кадрҳои Институти химияи ба номи
В.И. Никитини Академияи миллии илмҳои
Тоҷикистон (АМИТ).
«19» соли 2023

 Раҳимова Ф.